

Asia: VN/20209/2021

Selvitys järjestöjen varainhankinnan avustamisesta ja tukemisesta valtionavustustoiminnassa

Lausunnonantajan taustatiedot

Valitse sopivin vaihtoehto

Järjestö

Selvitys ja sen teemat

1. Mitä mieltä olet järjestöjen varainhankinnan tilasta ja tulevaisuudesta? Asiaa tarkastellaan selvityksen toisessa luvussa.

Julkisen rahoituksen tulevaisuus herättää monissa järjestöissä huolta. Kuten myös selvityksessä todetaan, epävarmuutta aiheuttavat useat samanaikaiset muutokset ja niiden mahdolliset vaikutukset järjestöjen autonomiaan ja toimintaedellytyksiin.

Pidämme tärkeänä sitä, että ohjeistusta järjestöjen varainhankinnan helpottamiseksi ollaan laatimassa. Järjestöjen kannustaminen varainhankintaan voi olla hyvä asia, mutta sen käynnistämiseen on osoitettava riittävät resurssit. Lisäksi varainhankintaan liittyy aina myös riskejä, joten järjestöt tarvitsevat tukea niiden hallintaan.

Varainhankinnassa on kiinnitettävä erityistä huomiota järjestöjen moninaisuuteen. Tämä on nostettu esiin selvityksessäkin toteamalla, että esimerkiksi lahjoituskohteita tarkastellessa tukijoiden määrä ja tuen jatkuvuus kasautuvat. Suurten, tunnettujen järjestöjen on helpompaa kerätä merkittäviä summia varainhankinnalla. Esimerkiksi monet potilasjärjestöt edustavat pitkäaikaissairaita, joille sairastamisen kustannukset ovat usein huomattava taakka. Heillä tai heidän läheisillään ei ole useinkaan ole mahdollisuuksia lahjoittaa suuria summia jatkuvasti tai maksaa nykyistä suurempia jäsenmaksuja ja omavastuita tapahtumista. Eri järjestöillä on siis erilaisia mahdollisuuksia varainhankinnan kasvattamiseen.

2. Mitä havaintoja sinulla on järjestöille myönnettäviin valtionavustuksiin liittyvistä käytännöistä ja niitä koskevasta sääntelystä? Asiaa tarkastellaan selvityksen neljännessä luvussa.

STEA:n nykyisen käytännön mukaan sosiaali- ja terveysjärjestöiltä ei pääsääntöisesti edellytetä omavastuuosuutta yleisavustuksissa. Käytäntö on hyvä ja siitä tulee pitää kiinni. Olemme eri mieltä selvityksen toteamuksesta, jonka mukaan ”Omavastuuosuuden tavoitteena on valtionavustuslain esitöiden mukaan se, että valtionavustuksen hakija sitoutuu toimintaan tai hankkeeseen.” (s. 27). Käsittäksemme ei ole syytä olettaa, että sote-alan järjestöt eivät olisi toimintaan sitoutuneita jo nykyisin.

3. Mitä asioita järjestöjen varainhankinnan avustamisessa ja tukemisessa sekä valtionavustusten myöntämisessä on otettava huomioon? Asiaa tarkastellaan selvityksen viidennessä luvussa.

On ymmärrettävää ja kannatettavaa, että avustusten käyttöä seurataan ja rahoittaja saa selkeää tietoa siitä, mihin varat on käytetty.

Järjestön saama satunnainen tuotto, esim. lahjoitus, ei saa vähentää avustuskohteelle myönnettyä avustusta.

AUP-järjestelmästä: Avustusmäärän tulisi olla nykyistä korkeampi (esimerkiksi 700 000 euroa), ennen kuin AUP-tarkastusta vaaditaan. AUP-tarkastuksesta aiheutuu järjestöille huomattavia kuluja.

4. Minkälaisia vaikutuksia arvioit käsiteltävillä keinoilla olevan? Asiaa tarkastellaan selvityksen kuudennessa luvussa.

Varallisuuden tarkastelu: keino voi vahvistaa järjestöjen toimintaedellytyksiä, jos STEA:n nykykäytäntö säilyy ja esitys varallisuuden pidemmästä tarkastelujaksosta otetaan käyttöön. Pidämme hyvänä asiana, että myös varallisuuden käsitteen moninaisuus ja järjestön mahdollisuudet varallisuutensa käyttöön on huomioitu arvioinnissa.

Varainhankinnan tappiotakuu: keinoa voi pitää kannatettavana, mikäli se toteutetaan kestäväällä tavalla, asettamalla tappioille enimmäismäärä. Järjestöjen rahoitusratkaisut tuskin saavat pidemmällä aikavälillä laajaa tukea, jos hyväksytään varainhankinnan merkittäviä tappioita.

Vapaaehtoistoiminnan huomioon ottaminen: katsomme, että keino ei edistä järjestöjen toimintaedellytyksiä. Myös tässä on huomioitava järjestöjen moninaisuus ja vapaaehtoistoiminnan merkittävä vaihtelu. Vapaaehtoistoiminnan raportointi tarkoittaisi järjestöille uudenlaista tehtävää, johon pitäisi varata resursseja. Laadukas vapaaehtoistoiminta vaatii johtamista, kouluttamista, toiminnan tukemista ja toimintaedellytysten turvaamista, joihin tarvitaan järjestöjen resursseja. Myös selvitys tunnistaa tämän, mikä on hyvä. Vaikka vapaaehtoisten panos on tärkeä, sitä ei voida nähdä puhtaana hyötynä järjestölle. Lisäksi vapaaehtoisten määrä vähenee monissa järjestöissä ja yhdistyksissä (SOSTEn Järjestöbarometri 2022), mikä aiheuttaa jo yksin painetta kehittää vapaaehtoistoimintaa. Sen kytkeminen avustuksiin tuskin helpottaisi tilannetta.

5. Miten järjestöjen autonomiaa pitäisi turvata ja kuinka järjestöjen toimintaedellytyksiä tulisi varmistaa valtionavustustoiminnassa? Asiaa tarkastellaan selvityksen liitteessä.

Selvityksen liite nostaa esiin rahoituksen pitkäjänteisyyden, mikä on järjestöjen toiminnan turvaamiselle elinehto. Pidämme tätä näkökulmaa tärkeänä. Muilta osin yhdyimme SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n omassa lausunnossaan esiin nostamiin seikkoihin:

“Järjestöjen autonomia on luonteeltaan strategista, mikä viittaa riippumattomuuteen, kun järjestö määrittelee tarkoituksensa ja asettaa tavoitteensa. Järjestöjen autonomia on myös toiminnallista eli se koskee järjestön sisäistä päätöksentekoa, kuten valtaa päättää resurssien käytöstä. Toimintamallien valinta tarkoittaa puolestaan mahdollisuutta valita tavat, joilla järjestö toteuttaa tarkoitustaan ja edistää tavoitteitaan. Valtionavustuksen saanut järjestö on tilivelvollinen saamansa valtionavustuksen käytöstä ja käytön selvittämisestä valtionavustuspäätöksen ja sen ehtojen ja rajoitusten mukaisesti. Järjestöille tämä tilivelvollisuus tai vastuullisuus on itsestään selvää.

Raportissa kuvatut toimet autonomia turvaamiseksi pitää toteuttaa. Erityisesti huomio pitää kiinnittää:

Valtionapuviranomaisten pitää luoda myös olemassa oleville järjestöille uusia mahdollisuuksia toimia yhteiskunnassa, kuten avustaa ja tukea järjestöjen varainhankintaa ja poistaa järjestöjen toiminnan mahdollisia esteitä

Autonomian turvaamiseksi ja järjestöjen toimintaedellytysten varmistamiseksi tarvitaan suojaavia rakenteita, jottei poliittinen ohjaus lisäänty. Osallisuusrakenteiden on oltava sekä hallinnonalarajat ylittäviä että hallinnonalakohtaisia. Järjestöillä on lisäksi oltava aito mahdollisuus osallistua yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja nostaa esiin yhteiskunnallisia epäkohtia julkisen vallan kriittisenä vastapainona.

Järjestöjen ja valtionapuviranomaisten välistä yhteistyötä on lisättävä. Julkisen rahoituksen kohdentamista on suunniteltava riittävän pitkällä aikavälillä yhdessä järjestöjen kanssa.”

Lisäksi tahdomme huomauttaa, että vaikka varainhankintaosaamisen vahvistaminen ja varainhankintaan kannustaminen on tärkeää, sen tulee tapahtua jokaisen järjestön omassa tahdissa, ei liiaksi pakotettuna.

Valtionavustustoiminnan kehittäminen

Anna yleistä palautetta selvityksestä tai kommentoi järjestöjä koskevan valtionavustustoiminnan kehittämistä ja yhdenmukaistamista.

-

Kirveskoski Hannele
Psoriasisliitto ry